

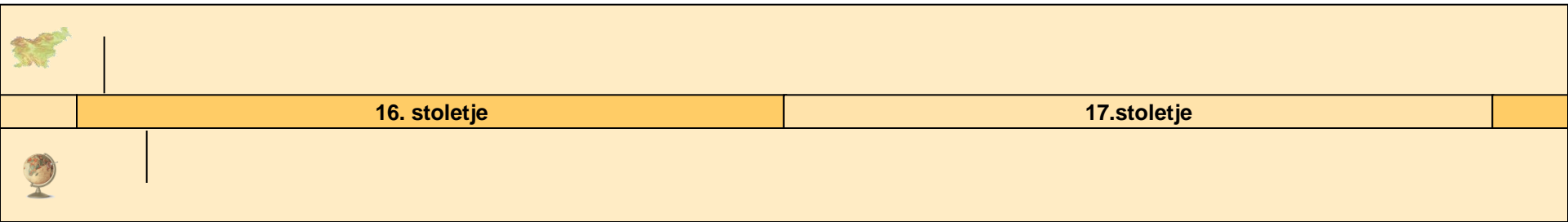
Zgodovina novinarstva in medijev - obrtniška stopnja

1450 : Gunbergova iznajdba
tiskarskega stroja

Industrijska revolucija:
konec 18. st./odkritje Amerike

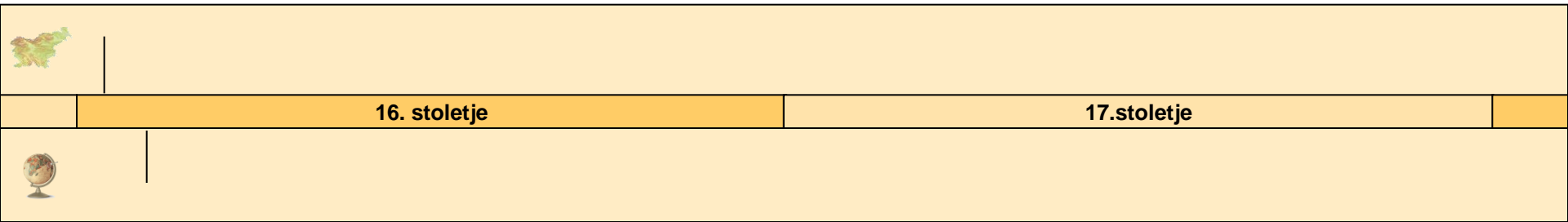
Prvi časopisi (prva pol. 17. st.)

- ◆ 1605: *Nieuwe Tijdingen* (Antwerpen);
- ◆ 1609: *Relation* (Strassbourg)
- ◆ 1609: *Avisa Relation oder Zeitung*

Nizozemska

- ◆ Časopisi so se začeli pojavljati po vsej zahodni Evropi
- ◆ Nizozemska center razsvetljenstva
- ◆ 1618: *Courante* (Amsterdam): tekoče novice

Prvi dnevnik (druga pol. 17. st.)

- ◆ 1650: *Die Einkommende Zeitung* (Leipzig)
- ◆ Po drugih podatkih je bil prvi **Frankfurter Oberpostamtzeitung** iz leta 1616, ki se je preimenoval v *Postzeitung*
  - ◆ Zunanja politika
  - ◆ Borzna poročila
  - ◆ Literarne kritike

16. stoletje

17. stoletje

Francija

- ◆ 1631: *La Gazette* (Francija): veljala za avtoriteto in zgled drugim časopisom
- ◆ Prvi dnevnik: *Le Journal de Paris* (šele 1777)
- ◆ Pomen enciklopedije!!!

17. stoletje

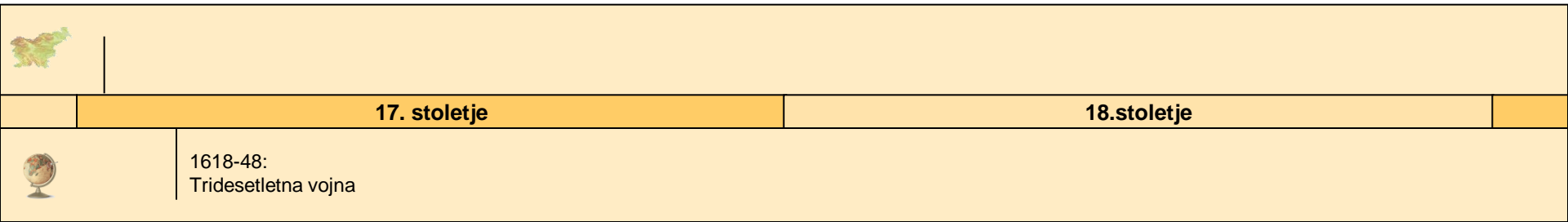
18. stoletje

Avstro-ogrška monarhija

Avstrija: *Wiener Zeitung* (1703)

- ◆ Velja za najstarejši preživeli dnevnik na svetu

Velika Britanija

- ◆ Novice zaradi cenzure omejene zgolj na prevode nizozemskega časopisa *Corante*; zunanjepolitične novice
- ◆ 1702-35: *Daily Courant*
- ◆ 1704-13: *Review*, Daniel Defoe: uvodnik
- ◆ 1711-12: dnevnik *The Spectator* (Steele in Adison): prenehal izhajati zaradi obdavčitve oglasov
- ◆ **Cenzura** tudi kot tožbe zaradi domnevnih klevet
- ◆ Časopisi iz tistega obdobja, ki so ohranjeni do danes:
  - ◆ *Morning Post* (1772)
  - ◆ *The Times* (1788)
  - ◆ *The Observer* (1791)

17. stoletje

18. stoletje

1618-48:
Tridesetletna vojna

ZDA

- ◆ Prvi poskus: 1690: *Public Occurences, Both Foreign and Domestick* (Boston); mesečnik, ki so ga takoj ukinili
- ◆ 1704: *The Boston News-Letter*; prvi uradni časopis; informacije iz Londona
- ◆ 1721: *New-England Courant*, prvi neodvisni časopis
- ◆ Po neodvisnosti (4. 7. 1776): politični tisk
- ◆ Liberalna ustava: 1. amandma o svobodi govora

17. stoletje

18. stoletje

1776: deklaracija o neodvisnosti

Družbeno-kulturni kontekst

- ◆ Periodičnost: nova percepcija časa, pojav koledarja, ure
- ◆ Časopisi so bili kritizirani (neverodostojne, pretiravanje) → nujna sprememba → točnost
- ◆ Dejstvo vs. fikcije = mnenje vs. dejstvom
- ◆ KOMBINACIJA: dobiček, politika, radovednost
- ◆ Tuje novice!
- ◆ Nova ravnotežje: **zabava in informacije ter politika in tržnost**
- ◆ Literarne novice → politična komunikacija
- ◆ 17. st. **javna sfera** → konflikti med aristokracijo in meščanskim razredom → razsvetljenstvo: moč argumenta in svoboden posameznik
- ◆ **Tisk orodje prebujajočega meščanstva**: coffee-houses, saloni, Tischgesellschaften: 1. družbeno sporočanje; 2. detabuizacija tem; 3. iz kulturne oblike v blagovno.
- ◆ IZ NJIH SE RAZVIJAJO POLITIČNE STRANKE
- ◆ Časopisne interesne skupine: 1) bralci, 2) oglaševalci, 3) politiki
- ◆ DOSTOPNOST: IZOBRAZBA (1815: 70% nepismenih), URBANOST, ČAS, FINANCE

Na Slovenskem

- ◆ Obrtniška stopnja razvoja: po protireformaciji do **sredine 19. st.**
- ◆ **Razsvetljenstvo**: sreča, izobrazba, premoženje, čaščenje narave, prostozidarstvo
- ◆ **Razsvetljeni absolutizem** Marije Terezije in Jožefa II.:
  - ◆ Doba reform, poenotenja takratne avstrijske države
  - ◆ Cveti umetnost (slikarstvo)
  - ◆ Gospodarski razvoj in razvoj šolstva (1774: splošna šolska naredba)

Anton Tomaž Linhart (1756 -1795); prvo slovensko dramsko besedilo »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«

18. stol.

19. stol.

Na Slovenskem

- ◆ V tem času tudi prvi časopis na slovenskih tleh:
  - ◆ *Wochentliche Ordinari-Laybacher Zeitungen* (1707-09)
  - ◆ Najdlje izhajal Laibacher Zeitung (1778-1918): uradni list

	Anton Tomaž Linhart (1756 -1795); prvo slovensko dramsko besedilo »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«
18. stol.	
	

Prvi slovenski časopis: *Lublanske novice (1797-1800)*

- ◆ *100 izvodov*
  - ◆ *33 naročnikov*
  - ◆ *dragi*
  - ◆ *po vzoru LZ uvedba feljtona*
- Lojalen AO dvoru,
panslavizem*

1797-1800:
prvi slovenski
časopis

18. stol.

19. stol.

VAJA

1. KAKŠNA JE NASLOVNICA?
2. KAKŠEN JE JEZIK?
3. KAKŠNA JE VSEBINA? O ČEM
LUBLANSKE NOVICE POROČAJO?

- ◆ 1800 - 43: vrzel v slovenskem časnikarstvu
- ◆ Ilirske province: uradni časopis *Télégraphe Officiel* (fr., nem., it. različica)
  - ◆ CH. Nodier: prvi profesionalni novinar
  - ◆ Ilirski jezik (?) → zmanjšal se je germanski pritisk
  - ◆ V njem V. Vodnik objavil himno Ilirija oživljena

1848: Marčna
revolucija

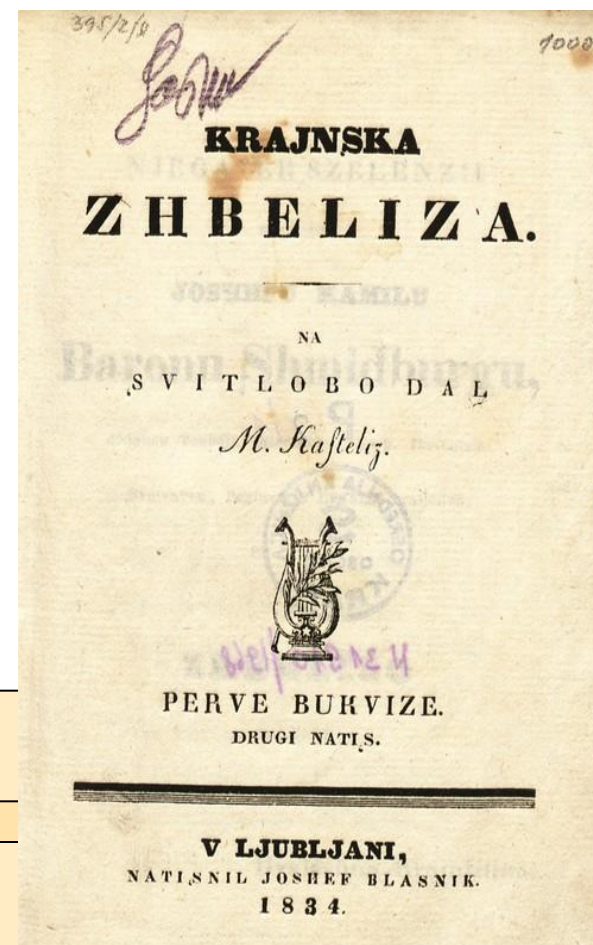
19. stol

20. stol.

Konec obrtniške stopnje

- ◆ Sredi 19. stol.
- ◆ V času Napoleonovih osvajanj in Ilirskih provinc:
  - ◆ Literarni časopisi:
- ◆ *Krajnska Čbelica* (1830-33, 1848):
  - ◆ enkrat na leto; 600 izvodov
  - ◆ Tradicija koledarjev in praktik
  - ◆ Abecedna vojna, ljubezenska poezija
  - ◆ Čop in Prešeren sta pokazala, da lahko ustvarjaš v slov. literaturo

	1809-1813: Ilirske provinc	1848: Prešernova Zdravljica objavljena v <i>Novicah</i> (po cenzuri)
	19. stol.	
	1804-1814: Napoleonova osvajanja	1848: pomlad narodov, gibanja za liberalizacijo družbe

V Evropi in na Slovenskem

- ◆ Novinarstvo v razvitih evr. sistemih: gradilo meščansko politično javnost
- ◆ Pripravljalo marčno revolucijo
- ◆ Zorela miselnost o:
  - ◆ Enakopravnosti slovenskega jezika (zlasti z nemškimi)
  - ◆ Pravici in dolžnosti boja za enakopravnost naroda
  - ◆ Prepotrebem izobraževanju v materinščini
    - ◆ To bo odprlo možnosti za uresničitev velikih nacionalnih načrtov

1809-1813:
Ilirske
province

1848: Prešernova
Zdravljica objavljena v
Novicah (po cenzuri)

19. stol.

20. stol.

1804-1814:
Napoleonova
osvajanja

1848: pomlad
narodov, gibanja za
liberalizacijo družbe